

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 218/2016-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. apríla 2016 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s., Garbiarska 2, Košice, zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Daniel Blyšťan s. r. o., Rastislavova 68, Košice, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Daniel Blyšťan, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základného práva na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka konania podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Okresného súdu Humenné sp. zn. 21 C/10/2013 z 5. apríla 2013, postupom a rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 15 Co/35/2013 z 9. apríla 2014 a postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Cdo/228/2014 z 23. septembra 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. decembra 2015 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti Rapid life životná poisťovňa, a. s., Garbiarska 2, Košice (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka konania podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozsudkom Okresného súdu Humenné (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 21 C/10/2013 z 5. apríla 2013, postupom a rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 15 Co/35/2013 z 9. apríla 2014 a postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 8 Cdo/228/2014z 23. septembra 2015.

Zo sťažnosti a z pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľka je právnickou osobou podnikajúcou v oblasti poisťovníctva. Na základe poisťnej zmluvy uzavretej medzi sťažovateľkou a fyzickou osobou – poisníkom 22. októbra 2007 sa tento zaviazal platiť dohodnuté poistné. Súčasťou tejto zmluvy boli aj Všeobecné poistné podmienky, v zmysle XV. časti ktorých sa sťažovateľka a poisník dohodli, že *„všetky vzájomné spory a sporné nároky z poistenia sa rozhodnú v rozhodcovskom konaní pred rozhodcovským súdom“*; citované ustanovenie *„chápu zmluvné strany ako rozhodcovskú doložku“*. Na základe návrhu sťažovateľky Arbitrážny súd Košice (ďalej len „arbitrážny súd“) rozhodcovským rozsudkom sp. zn. 2 C/3668/2012 z 19. januára 2012 zaviazal poisníka na zaplatenie sumy 92,61 € a trov rozhodcovského konania v sume 276 €.

Po doručení rozhodcovského rozsudku 17. decembra 2012 podal poisník (žalobca) 16. januára 2013 okresnému súdu žalobu, ktorou sa podľa ustanovení § 40 ods. 1 zákona

č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní účinného do 31. decembra 2014 (ďalej len „zákon o rozhodcovskom konaní“) domáhal zrušenia rozhodcovského rozsudku z dôvodov, že ním boli porušené všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu práv spotrebiteľa, že rozhodcovská doložka nebola individuálne dojednaná, keďže poisťník nemohol ovplyvniť jej obsah, a preto treba rozhodcovskú doložku považovať za neplatnú, obsahujúcu neprijateľné zmluvné podmienky.

Okresný súd napadnutým rozsudkom rozhodcovský rozsudok arbitrážneho súdu zrušil, pričom „z pripojeného rozhodcovského spisu..., z rozhodcovského rozsudku, návrhu na jeho vydanie, poisťnej zmluvy a VPP“ zistil, že „predmetom rozhodcovského konania je pohľadávka poisťovne podľa čl. XVII, ods. 7a VPP (č. l. 113), čo predstavujú náklady poisťovne spojené s uzavretím poistenia a to konkrétne províziu, ktorú vyplatila poisťovňa svojmu sprostredkovateľovi poistenia, ktorý za ňu uzavrel poisťnú zmluvu so žalobcom. Súd považuje toto dojednanie na neprijateľnú zmluvnú podmienku (§ 53 OZ), ktorá spôsobuje nerovnováhu v právach a povinnostiach účastníkov v neprospech spotrebiteľa – žalobcu. Poisťovňa na neho prenáša spotrebiteľské riziko spojené s týmto podnikaním a zo vzťahu, ktorý je medzi poisťovňou a jej sprostredkovateľským agentom. Pokiaľ je sprostredkovateľ poistenia podľa zmluvy s poisťovňou povinný vrátiť províziu poisťovni, je to vzťah len medzi nimi, je to záväzok sprostredkovateľa poistenia a nemôže sa to prenášať na spotrebiteľa. Takéto dojednanie je absolútne neplatné ako neprijateľná podmienka (§ 53 OZ) a okrem toho ide o neplatné zmluvné dojednanie pre rozpor s dobrými mravmi (podľa § 3 OZ). Tento samostatný dôvod taktiež sám o sebe umožňuje súdu v tomto konaní zrušiť rozhodcovský rozsudok podľa § 40 písm. j) zákona o rozhodcoch.“.

Po podaní odvolania sťažovateľkou krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil. Dovolanie sťažovateľky najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol po tom, ako dospel k záveru, že jeho prípustnosť nemožno vyvodiť z ustanovení § 237 ani § 238 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“).

Sťažovateľka v sťažnosti namieta, že „vo veci došlo zo strany súdu prvého stupňa k porušeniu ust. § 129 O. s. p. upravujúceho vykonanie dokazovania, čo malo za následok nielen vadu spočívajúcu v nesprávnom zistení skutkového stavu, následnú nesprávnu aplikáciu právnych predpisov, ale aj odňatie práva odporcu na spravodlivý proces... Skutkové či právne závery Okresného aj Krajského súdu vo veci nemajú žiadnu zákonnú oporu – súd si môže myslieť čokoľvek, ale závery uvedené v rozsudku musia mať oporu vo vykonanom dokazovaní, ktoré musí byť v súlade so zákonom – čo v danom prípade splnené nebolo a rozsudky sú preto nepreskúmateľné. Navyše nedodržanie procesných predpisov o vykonaní dokazovania je zjavne odňatím práva konať pred súdom ako aj porušením rovnosti, pretože ak niektoré dôkazy súd nevykonal, musí uviesť a zdôvodniť, prečo ich vykonanie odmietol, resp. prečo ich nevykonal – v tomto prípade to ale absentuje... Súd porušením procesných povinností v podstate odňal žalobcovi možnosť konať pred súdom aj tým, že mu ani neumožnil vykonať dôkazy a uniesť dôkazné bremeno preukázania individuálnosti dojednania rozhodcovskej doložky... Ako to vyplýva aj z uznesenia Najvyššieho súdu SR, tento sa vyjadril k viacerým dovolacím dôvodom a námietkam odporcu, uvedeným v podanom dovolaní, avšak opomenul sa vysporiadať s podstatnou dovolacou námietkou odporcu, a to porušením ustanovenia § 118 ods. 2 O. s. p. zo strany vo veci konajúceho Okresného súdu.“.

Vychádzajúc z uvedených skutočností sťažovateľka v petite žiada, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že napadnutým postupom a rozsudkom okresného súdu, napadnutým postupom a rozsudkom krajského súdu a napadnutým postupom a uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu jej základných práv zaručených čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby uvedené rozhodnutia všeobecných súdov zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a aby sťažovateľke priznal náhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

K námietke porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a rozsudkom okresného súdu sp. zn. 21 C/10/2013 z 5. apríla 2013

Pri prerokovaní tejto časti sťažnosti ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity vyplývajúceho z čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorý limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že ochrany základného práva a slobody sa na ústavnom súde možno domáhať v prípade, ak takúto ochranu nemôžu poskytnúť všeobecné sudy.

Vzhľadom na to, že na preskúmanie postupu a rozhodnutí okresných súdov bol v prvom rade povolaný krajský (druhostupňový) súd, ktorého právomoc predchádza právomoci ústavného súdu bezprostredne preskúmavať rozhodnutie súdu prvého stupňa v tejto veci, ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok právomoci na jej

prerokovanie (podobne IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05, III. ÚS 290/06, III. ÚS 288/07, III. ÚS 208/08, III. ÚS 72/09 a iné).

K námietke porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a rozsudkom krajského súdu sp. zn. 15 Co/35/2013 z 9. apríla 2014

Vo vzťahu k splneniu procesných podmienok prípustnosti sťažnosti smerujúcej proti uvedenému postupu a uzneseniu krajského súdu vychádzal ústavný súd v zmysle rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva z 12.11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verzus Česká republika (sťažnosť č. 46129/99, body 51, 53 a 54) z právoplatnosti sťažnosťou napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorým odmietol dovolanie sťažovateľky ako procesne neprípustné, a preto dvojmesačnú lehotu na podanie sťažnosti podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde považoval v tomto prípade za zachovanú.

Predmetom prieskumu zo strany ústavného súdu bola vo vzťahu k tejto časti sťažnosti námietka sťažovateľky o nesprávnych skutkových a právnych záveroch krajského súdu učinенých v rozpore s ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku týkajúcimi sa predovšetkým dokazovania, v dôsledku ktorých považuje jeho rozsudok za nepreskúmateľný.

Bez toho, aby ústavný súd podrobne citoval z pomerne obširného odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu, konštatuje, že krajský súd sa v rámci odvolacieho prieskumu stotožnil s právnymi názormi formulovanými v rozsudku prvostupňového súdu, ktorým tento podľa ustanovenia § 40 ods. 1 písm. j) zákona o rozhodcovskom konaní zrušil rozhodcovský rozsudok arbitrážneho súdu, pretože „formuláciou rozhodcovskej doložky došlo k porušeniu zásady rovnosti účastníkov rozhodcovského konania práve so zreteľom na to, že táto rozhodcovská doložka nebola individuálne dojednaná so spotrebiteľom a vylučuje spotrebiteľa z možnosti obrátiť sa so svojimi nárokmi aj na všeobecný súd a navyiac v zmysle písm. j) citovaného zákona, pri rozhodovaní boli porušené všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu spotrebiteľa, a to § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho

zákonníka, ktorý individuálne nedojednanú rozhodcovskú doložku považuje na neprijateľnú zmluvnú podmienku“. Krajský súd navyše zdôraznil, že „neprijateľná rozhodcovská doložka je absolútne neplatná (§ 53 ods. 5 OZ) a je povinnosťou nielen súdu, ale aj rozhodcu z tohto právneho posúdenia vyvodiť všetky právne dôsledky a poskytnúť náležitú ochranu pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami... Aj toto konanie je prejavom nerešpektovania práv spotrebiteľov, resp. reflexiou absencie nestrannosti a nezáujatosti rozhodcu... Zbavenie sa zodpovednosti za nekalú obchodnú praktiku pri nevhodnom predkladaní zmluvných podmienok argumentáciou, že spotrebiteľ mal byť bdely, odvolací súd neprijíma a odsudzuje ako konanie hraničiace so zlým úmyslom v zmluvných vzťahoch. Je neakceptovateľné, aby porušovateľ práva presúval zodpovednosť na slabšieho a je vylúčené, aby za takýchto okolností súd akceptoval rozhodcovskú doložku.“.

Ústavný súd na rozdiel od sťažovateľky nepovažuje napadnutý rozsudok krajského súdu za nepreskúmateľný, keďže z neho vyplýva dostatok právne relevantných argumentov odôvodňujúcich ním prijaté rozhodnutie.

Preskúmaním napadnutého rozsudku krajského súdu ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné ustanovenia podstatné pre posúdenie veci interpretoval a aplikoval ústavne súladným spôsobom, jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne a právne akceptovateľné. Krajský súd primerane rozumným a v okolnostiach veci postačujúcim spôsobom reflektoval na sťažovateľkou vznesené tvrdenia, na prerokovaný prípad aplikoval relevantné hmotnoprávne a procesnoprávne ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov a svoje rozhodnutie o potvrdení prvostupňového rozhodnutia presvedčivo a náležite odôvodnil. Možno teda uzavrieť, že krajský súd zodpovedal všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, ktorej sa sťažovateľka svojím návrhom domáhala.

Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto

názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným (obdobne I. ÚS 313/2010, II. ÚS 134/09, III. ÚS 127/2012).

Keďže ústavný súd nezistil žiadnu príčinnú súvislosť medzi napadnutým postupom a rozsudkom krajského súdu a namietaným porušením základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sťažnosť v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Nad rámec uvedeného ústavný súd poukazuje aj na skutočnosť, že vo viacerých svojich rozhodnutiach (napr. sp. zn. I. ÚS 359/2012 z 22. augusta 2012, sp. zn. III. ÚS 433/2013 z 10. septembra 2013, sp. zn. III. ÚS 455/2013 z 26. septembra 2013, sp. zn. I. ÚS 14/2014 z 22. januára 2014, sp. zn. I. ÚS 41/2014 z 29. januára 2014, sp. zn. I. ÚS 414/2014 z 13. augusta 2014, sp. zn. II. ÚS 389/2014 z 23. júla 2014, sp. zn. II. ÚS 812/2014 z 25. novembra 2014, sp. zn. II. ÚS 816/2014 z 26. novembra 2014, sp. zn. III. ÚS 445/2014 z 24. júla 2014, sp. zn. III. ÚS 702/2014 z 9. decembra 2014, sp. zn. III. ÚS 253/2015 z 2. júna 2015 a iných) podrobne reagoval na obsahovo identické námietky sťažovateľky a analyzoval dôvody zjavnej neopodstatnenosti jej sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými napádala porušenie identických práv v rôznych typoch konaní pred všeobecnými súdmi, ktoré dospeli k rovnakým právnym záverom o neplatnosti rozhodcovských rozsudkov z dôvodu, že rozhodcovské doložky si povinní, t. j. spotrebitelia, individuálne nevyjednali. V okolnostiach posudzovaného prípadu preto ústavný súd na tieto rozhodnutia opätovne odkazuje.

K námietke porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo/228/2014 z 23. septembra 2015

Z rovnakých dôvodov ako v prípade odvolacieho súdu ústavný súd odmietol sťažnosť aj v časti, ktorou sťažovateľka namieta porušenie označených práv najvyšším súdom, ktorý napadnutým uznesením odmietol dovolanie sťažovateľky, pretože dospel k záveru, že jeho prípustnosť nemožno vyvodit' z ustanovení § 237 ani § 238 OSP.

Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu považuje sťažovateľka za nepreskúmateľné, pričom najvyššiemu súdu vytyka najmä to, že nenapravil pochybenia súdov nižších stupňov, o ktorých existencii je presvedčená.

Aj preskúmaním napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd sa v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku dôsledne zaoberal námietkami sťažovateľky, ktoré uplatnila už v odvolacom konaní, pričom tieto opätovne predniesla ako dôvody dovolania. Dotkol sa v podstate všetkých relevantných namietaných okolností, avšak nezistil nič, čo by odôvodňovalo potrebu jeho zásahu v uvedenej veci. Najvyšší súd uviedol, ktorými zákonnými ustanoveniami príslušného procesnoprávneho predpisu sa pri posudzovaní vecí sťažovateľky riadil a ako ich aplikoval. Jasne a zrozumiteľne ozrejmil, prečo považoval dovolanie sťažovateľky za také, ktorého prípustnosť nemožno vyvodit' z § 238 ods. 1, 2 a 3 OSP. Najvyšší súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu preskúmal aj z hľadiska prípadných nedostatkov predpokladaných ustanovením § 237 OSP, avšak s negatívnym výsledkom. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že v rozhodnutí najvyššieho súdu nezistil svojvôľu, arbitrárnosť ani jeho neodôvodnenosť.

Vo vzťahu k námietkam sťažovateľky ústavný súd pripomína, že všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07, III. ÚS 212/2011). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu.

Vychádzajúc zo všetkých uvedených skutočností ústavný súd považuje napadnutý postup a uznesenie najvyššieho súdu z ústavného hľadiska za udržateľný, a keďže medzi

nimi a námietkou porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nezistil žiadnu príčinnú súvislosť, sťažnosť v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo bezpredmetné rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky v nej uplatnených.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. apríla 2016